

ਕੇ.ਐਸ.ਕੇ.

ਫੁਲ ਬੈਂਚ

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੀ.ਜੇ., ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਇਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਜਨ ਜ.ਜ- ਸਾਹਮਣੇ

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ,-ਜਵਾਬਦੇਹ।

1962 ਦਾ ਐਫ.ਏ.ਓ. 103

8 ਨਵੰਬਰ 1966

ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ (1908 ਦਾ XVI)-ਧਾਰਾ 17-ਅਵਾਰਡ 100 ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੀ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ -ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਵਾਚਿਆ ਕਿ 1940 ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, x ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਸੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ: -

(i) ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏਗੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਭਾਵ, ਅਵਾਰਡ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ। ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਕਿ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਪੱਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਜਾਂ ਸੰਚਾਲਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ,

623

ਚਰੰਜੀ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਲੱਜਾ ਰਾਮ ਆਦਿ। (ਕਪੂਰ, ਜੇ.)।

ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(1)(ਬੀ) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ। ਅਵਾਰਡ ਇੱਕ ਬੇਕਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ! ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹਰੇਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕੋ

ਇਕ ਅਪਵਾਦ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ, ਜੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਨ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(ii) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਵਾਰਡ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬੇਕਾਰ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਇਸ ਲਈ ਖਾਸ ਹੈ ਕਿ 1940 ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਅਵਾਰਡ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ; ਅਤੇ

(iii) ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੂਰਵ-ਲੋੜੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਧਾਰਾ, 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਅਵਾਰਡ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ, ਉਸੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕੋ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਸਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

15 ਜੁਲਾਈ 1966 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸ੍ਰੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਕੇ. ਮਹਾਜਨ, 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਸਿੰਗਲ ਬੈਚ ਕੋਲ 8 ਨਵੰਬਰ 1966 ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 8 ਫਰਵਰੀ 1967 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਮਹੇਸ਼ ਚੰਦਰ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਮਿਤੀ 14 ਜੂਨ 1962 ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 22,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਟੈਂਪ ਦਾਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਵਾਰਡ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਚ.ਐਲ. ਸਿੱਬਲ, ਐਸ.ਸੀ. ਸਿੱਬਲ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਸ. ਜੈਨ, ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਐਸ ਕੇ ਜੈਨ ਰਾਮ ਰੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਕੀਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ;

624

ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ

(1967)

1

ਫੁਲ ਬੈਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਮਹਾਜਨ, ਜੇ. ਇਹ ਕੇਸ ਮੇਰੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵੀਰ ਹਰਬੋਸ ਸਿੰਘ ਜੇ. ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ-

"ਕੀ 100 ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁੱਲ ਦੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?"

ਸੀਓਨਰਾਇਣ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਚੰਦ (1) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ 1940 ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਵੀ. ਨਰਸਿੰਘ ਰਾਓ (2) ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਗੋਕਲ ਚੰਦ (3) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਛਾਰਾਮ ਦਾਮੋਦਰਦਾਸ ਬਨਾਮ ਕਾਂਤੀਲਾਲ ਨੱਥੂਭਾਈ (4) ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਓਨਰਾਇਣ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਸਹੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਰੇਖਾਕਿਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਪਟਨਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤਰਕ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲਾਈਨ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ:-

"..... ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(2) (vi) (ਕੋਈ ਵੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਅਪਵਾਦ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। "

ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (2) ਦੇ ਅਪਵਾਦ (vi) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਪਟਨਾ 252

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਅੰਧ. ਪ੍ਰਦ. 193.

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਪੰਜਾਬ 146,

(4) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਗੁਜ. 28.

625

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ, ਬਨਾਮ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ, ਮਹਾਜਨ, ਜੇ.

ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਪਰ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਸੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਢੱਕਣ ਲਈ, ਸੀਓਨਰਾਇਣ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਤਰਕ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਨ ਸੀਓਨਰਾਇਣ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ-

(ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਪੈਰੇ 5 ਤੋਂ 15 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ)।

- ਵਾਧੂ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਦੱਸੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਨ:-

- (1) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਵਾਰਡ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬੇਕਾਰ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਇਸ ਲਈ ਖਾਸ ਹੈ ਕਿ 1940 ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਅਵਾਰਡ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ;

ਅਤੇ (2) ਇਹ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੂਰਵ-ਲੋੜੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਅਵਾਰਡ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ, ਉਸੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕੋ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਸਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਸੀਓਨਰਾਇਣ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 1940 ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਲਸੀ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਐਕਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਨਿਯੁਕਤ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ

626

ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ

(1967) 1

ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦ ਉਚਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਹਨ- *ਗੰਗਾਮੋਈ ਦੇਬੀ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਿਲੁਖਿਆ ਨਾਥ ਚੈਧਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (5)*। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ: -

- (i) ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਸਈਅਦ ਮਹਿਮੂਦ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਜ਼ੁਬੈਰ (6); ਹੇਮੰਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇਬੀ ਬਨਾਮ ਮਿਦਨਾਪੁਰ ਜ਼ਮੀਨਦਾਰੀ ਕੰ., (7); ਨਰਸਮਾ ਬਨਾਮ ਸੁਬਾਸਾਯੂਡੂ ਅਤੇ ਹੋਰ (8); ਬੈਜ ਨਾਥ ਤਿਵਾੜੀ ਬਨਾਮ ਸ਼ੀਓ ਸਰੋਏ ਭਗੁਤ ਅਤੇ ਹੋਰ (9);
- (ii) ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ; ਭਾਰਤ ਇੰਦੂ ਬਨਾਮ ਹਾਮਿਦ ਅਲੀ ਖਾਨ (10); ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਮਿਸ਼ੇਲ ਬਨਾਮ ਮਥਰਾ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ (11); ਅਤੇ

(iii) ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਸੌਦਿਆਂ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਖਾਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਿਲਕਧਾਰੀ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਖੇਦਨ ਲਾਲ (12); ਰੀ ਈਸਟ ਬੰਗਾਲ ਸ਼ੂਗਰ ਮਿੱਲਜ਼, ਲਿਮਿਟੇਡ (13) ਵਿੱਚ.

ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਵਾਰਡ ਇੱਕ ਬੇਕਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ; ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ, ਇਹਨਾਂ ਲੋੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਅਪਵਾਦ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ

(5) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 33 ਕੈਲ. 537=33 ਇੰਡ. ਐਪ. 60 (ਪੀ.ਸੀ.)

(6) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 31 ਸਾਰੇ. 523.

(7) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 47 ਕੈਲ. 485 (ਪੀ. ਸੀ.)

(8) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 18 ਮਦ. 364:

(9) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 18 ਕੈਲ. 557 (ਐੱਫ.ਬੀ.)

(10) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 42 ਸਾਰੇ. 487 (ਪੀ. ਸੀ.)

(11) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 8 ਸਾਰੇ। 6 (ਪੀ. ਸੀ.)

(12) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 48 ਕੈਲ. 1(ਪੀ:ਸੀ.)

(13) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. (1944)1 ਕੈਲ. 118 (ਡੀ.ਬੀ.)

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ, ਮਹਾਜਨ, ਜੇ.

ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਫ਼ਰਮਾਨ, ਜੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਨ, ਨੂੰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 1940 ਦੇ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋਰਸ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ (ਫਰਮ) ਹਸਨੰਦ ਨਰਾਇਣਦਾਸ ਬਨਾਮ ਜੋਧੋਮਲ ਚੌਗੋਮੇਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (14) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦੇਖੋ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

"ਹੁਣ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਵਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਅਵਾਰਡਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਵਾਰਡ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿੰਦੇਸੀ ਨਾਇਕ ਬਨਾਮ ਗੰਗਾ ਸਰਨ ਸਾਹੂ (15) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕਾਉਂਸਿਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। * * *"

ਜਤਿੰਦਰ ਨਾਥ ਡੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨਾਗੋਂਦਰ ਨਾਥ ਡੇ (16) ਵਿੱਚ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਦੇਖੋ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਰਜਿਸਟਰੀਕਰਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਲ 1940 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖੁਦ ਅਵਾਰਡ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਭੰਡਾਰ ਸੀ। ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ 1940 ਦੇ ਐਕਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਸਲ ਕਾਰਨ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

(1) ਕਾਸ਼ੀਨਾਥਸਾ ਯਮੇਸਾ ਕਬਡੀ ਬਨਾਮ ਨਰਸਿੰਘ ਭਾਸਕਰਸਾ ਕਬੱਡੀ (17)।

(14) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1936 ਸਿੰਧ (ਐਫ.ਬੀ.)

(15) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 20 ਸਾਰੇ. 171(2)

(16) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1934 ਕੈਲ, 815-ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 62 ਕੈਲ. 201.

(17) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1961 ਐਸ.ਸੀ. 1077

(2) ਚੰਦਰਭਾਗਾ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਵੇਰਲਕਰ ਬਨਾਮ ਭੀਖਚੰਦ ਹੰਸਾਲੀ (18); ਅਤੇ

(3) ਰਤਨਜੀ ਵੀਰਬਲ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਧੀਰਜਲਾਲ ਮਨੀਲਾਲ (19)।

ਇਹ ਵਿਚਾਰ, ਜੋ ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਲਿਆ ਹੈ, ਸੈਤ ਪਮਾਂਦਾਸ ਸੁਗਨਾਰਾਮ ਬਨਾਮ ਟੀਐਸ ਮਾਨਿਕਯਮ ਪਿੱਲੈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (20) ਵਿੱਚ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

"ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਕੋਡ ਨੂੰ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਣਜ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦਾਂ ਦਾ ਸਰਲ, ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਸਤਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਾਂ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਲ ਸੀਮਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 178 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੀ ਖਾਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਵਾਰਡ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਬਾਈਡਿੰਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਕਦਮ ਨਾ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਅਵਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਚਨਚੇਤ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਇਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ

(18) 61 ਬੀ.ਐਲ.ਆਰ. 364.

(19) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1942 ਬੰਬੇ. 101.

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ, ਮਹਾਜਨ, ਜੇ.

ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ ਹਨ, ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਅਵਾਰਡ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਵਾਰਡ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਕਤ ਅਵਾਰਡ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਅਤੇ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਾਲਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਸਨ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਿੱਥੇ ਦਾਅਵਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਸੇ ਕਾਰਨ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 1940 ਦੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਾਰੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਅਵਾਰਡ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਲਸੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਅਵਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਸਲ ਕਾਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1940 ਦੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ, ਇਸਨੇ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਵਾਰਡ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ 1940 ਦੇ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅਵਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਸਨ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਹੁਣ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

ਪੜਾਅ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਇੱਕ ਪੁਰਸਕਾਰ, ਜੇਕਰ ਇਹ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਦੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਿੰਦੂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਫੈਸਲਾ ਵੈਸਟਨ, ਸੀ.ਜੇ., ਅਤੇ ਫਲਸੋ, ਜੇ. (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁੱਠ ਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੋਕਲ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (3) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 100 ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਵੱਧ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ,

630

ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ

(1967) 1

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਵਾਰਡ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਲਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਬਾਗੋਸ਼ਵਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ. ਜਗਰਨਾਥ ਕੌਰੀ (21), ਇਸ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ, ਵੈਸਟਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ: -

"ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਲਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ, ਇਸਲਈ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ."

1940 ਦੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਹੈ ਇੰਦੁਰਤੀ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਇੰਦੁਰਤੀ ਵੈਂਕਟ ਨਰਸਿੰਬਾ ਰਾਓ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2), ਜੋ ਕਿ ਉਮਾਮਾਹੇਸ਼ਵਰਮ ਅਤੇ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 17 (1) (ਬੀ) ਅਤੇ 17 (2) (vi) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ (ਸੇਧ) ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਕਟ, 1929 ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਧ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਬਦ ' ਅਵਾਰਡ' ਨੂੰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (2) (vi) ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, ਭਾਰਤੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 5ਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਪੰਨਾ 103 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ: ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਲਾਹਾਬਾਦ, ਆਂਧਰਾ, ਕਲਕੱਤਾ, ਮਦਰਾਸ, ਨਾਗਪੁਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਚਵਾਕੁਲਾ ਯਾਨਾਦਾਮਾ ਬਨਾਮ ਚਾਵਕੁਲਾ ਵੈਕਟੇਸਵਰਲੂ (22) ਵੈਡਸਵਰਥ, ਜੇ. ., ਪੰਨਾ 170, ਕਾਲਮ 1 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਬੈਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ:-

'1929 ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਸੇਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਸਾਲਸ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(21) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 11 ਪਟਨਾ 272 (ਪੀ. ਸੀ.)।

(22) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1947 ਮਦ. 168

631

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ, ਮਹਾਜਨ, ਜੇ.

ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਅਵਾਰਡ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ, ਨਿਰਧਾਰਤ, ਸੀਮਤ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਿਰਲੇਖ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਬਣਾਉਣਾ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨਾ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ, ਸੀਮਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨਾ। ਜੇਕਰ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 17 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (v) ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਵੇਗੀ।

' ਸੁਬਾਰਾਯੂਡੂ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਰਾਜ (23) ਵਿੱਚ ਆਂਧਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਜੱਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਘਵਰੇਦੀ ਬਨਾਮ ਵੈਕਟਾਰੇਦੀ (24), ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ, ਸੀ.ਜੇ., (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸੀ), ਪੰਨਾ 23 'ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

'ਧਾਰਾ 17 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 49, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਬਟਵਾਰਾ ਡੀਡ ਜਾਂ ਅਵਾਰਡ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।'

ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਯੋਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 49 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ

ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਗ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ (25) ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਗੋਕਲ ਚੰਦ (3) ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ।

ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸਦਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਨਾਨੀ ਬਾਲਾ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਗੋਪਾਲ (26) ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਨੇ

(23) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 1955 ਅੰਧ, ਆਈ-ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਅੰਧ. ਪ੍ਰਦ. 87(ਐੱਫ.ਬੀ.):

(24) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1955 ਅੰਧ. ਪ੍ਰਦ. 22.

(25) (1950) 5 ਡੀ.ਐਲ.ਆਰ. (ਸਾਰੇ) 240.

(26) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1945 ਕੈਲ. 19.

632

ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ

(1967) 1

1940 ਦਾ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਅਵਾਰਡ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪੰਨਾ 22, ਕਾਲਮ 2 'ਤੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ: -

ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ 1940 ਦੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਨੂੰ ਮੋਫਸਿਲ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨਿਜੀ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਟਾਊਨ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹਨਾਂ ਅਵਾਰਡਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਵਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਉਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਨਜਿੱਠ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ 1929 ਤੋਂ ਹੋਰ ਸੋਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਤੰਦਰ ਨਾਥ ਦੇ ਬਨਾਮ ਨਗੰਦਰ ਨਾਥ ਡੇ (16) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਨੁਸੂਚੀ 2, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਅਤੇ 1940 ਦੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਹਿਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਚੰਪਾਲਾਲ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਮਰਾਥਬਾਈ (27), ਵੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। * * * "

ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਛੱਤੀ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਚਰਿੱਤਰ (28) ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਸੀਓਨਰਾਇਣ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ; ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੀਓਨਰਾਇਣ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

"* * * * *"

ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੀਓਨਰਾ- ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਚੰਦ

(1) ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵੀ ਧਾਰਾ 17 ਵਿੱਚ 'ਮਨੋਰਥ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ 1)(c), ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਟੀ

(27) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐਸ.ਸੀ. 629.

(28) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1941 ਪਟਨਾ. 215.

633

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ, ਮਹਾਜਨ, ਜੇ.

ਅਵਾਰਡ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਵਾਰਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ

ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਮਾਣਯੋਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ।"

ਇੰਦੂਰਤੀ ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਰਾਓ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਧੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜੋ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੈ ਕੋਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (29) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜੇ ਬਿਨਾਂ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ (ਸੇਧ) ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਦੁਆਰਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (2) (vi) ਦੀ ਸੇਧ ਦੁਆਰਾ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਐਕਟ, 1929, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (2) ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (vi) ਵਿੱਚੋਂ 'ਅਵਾਰਡ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1940 ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਇੱਕ ਸੌ ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁੱਲ ਦੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ, ਦੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, 1940 ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 49 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 17 (1) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਵਾਰਡ

(29) 1960 (3) ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ. 975=ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1960 ਐੱਸ.ਸੀ. 1118

634

ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ

(1967) 1

ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਚਾਵਕੁਲਾ ਯਾਨਾਦਮਾ ਬਨਾਮ ਚਾਵਕੁਲਾ ਵੈਕਟੇਸਵਰਲੂ (22) ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਦਰਾਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉੱਠਿਆ ਸੀ। ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੁਝ ਸੰਪਤੀਆਂ

ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਰਸਕਾਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਨੀ ਬਾਲਾ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੇ ਕਿ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ; ਪਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਲਈ, ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਨੇ 1940 ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਅੜੇ ਰਹੇ ਕਿ ਨਿਜੀ ਅਵਾਰਡ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ 1929 ਵਿੱਚ ਟਰਾਂਸਫਰ ਆਫ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (2) (vi) ਵਿੱਚੋਂ 'ਅਵਾਰਡ' ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਸੁਭਾਰਾ ਰਾਓ, ਸੀ.ਜੇ. (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸੀ) ਕਲਾਥੂਰੂ ਰਾਘਵਰੇਦੀ ਬਨਾਮ ਕਲਥੂਰੂ ਵੈਂਕਟਰੇਦੀ (24) ਵਿੱਚ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਚਾਵਰੁਲਾ ਵਨਦੰਮਾ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਭੂ ਨਾਥ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰੀਕਰਣ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਇਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਜਿੱਠ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਕੇਸ ਜਗ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ (25) ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਅਵਾਰਡ- ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1940 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ, ਮਹਾਜਨ, ਜੇ.

ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੇ 100 ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਵੱਧ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। 100 ਜਾਂ ਵੱਧ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ:-

"ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (1) (ਬੀ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 49 (ਸੀ) ਦੇ ਕਾਰਨ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਚੱਲ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਵੱਖ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।"

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ, ਜੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਹੀ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਚੰਪਾਲਾਲ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਮਰੱਥਬਾਈ(28) ਵਿੱਚ ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ :-

"ਜੇ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।"

ਇਹ ਫੈਸਲਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਲੀ ਅਪੀਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਜੇ ਨੁਕਤਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਕਪੂਰ, ਜੇ., ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ

ਸਕਿਆ ਕਿ 1940 ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਅਵਾਰਡ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਬੇਕਾਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ

636

ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ

(1967) 1

ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਵੇਰਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 1940 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਆਇਓਹਰਾਮ ਦੇਮੋਦਰਦਾਸ ਬਨਾਮ ਕਾਂਤੀ ਲਾਲ ਨੱਥੂਭਾਈ (4) ਵਿੱਚ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਨੇ ਸੀਓਨਰਾਇਣ ਲਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜੋ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

"ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:-

'ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸੰਦਰਭ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,'

ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ: -

'ਅਵਾਰਡ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਬੰਧਨਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।'

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਵਾਰਡ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 100 ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਚਾਰਜ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਬੰਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਚਾਰਜ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਅਦ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਵਾਰਡ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਹੈ

637

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ, ਮਹਾਜਨ, ਜੇ.

ਆਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਵਾਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਰੀਨਾਰਾਇਣ (30) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੱਲ 100 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਅਵਾਰਡ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸੁਣਾਏ। ਕੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਅਵਾਰਡ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਕਰੀ, ਤੋਹਫ਼ੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਸਕੇ? ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਲਗਭਗ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਰਲੇਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਵਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ-ਇਹ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਵਸੀਅਤੀ ਸਾਧਨ ਹੈ-ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ।'

ਹੁਣ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਓਨਰਾਇਣ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਚੰਦ (1) ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਪਰ 1958 ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪਟਨਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੇਵਾਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਰੀਨਾਰਾਇਣ (30) ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਾਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਰੀਨਾਰਾਇਣ (30) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੀਓਨਰਾਇਣ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਚੰਦ (1) ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ (ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਕੋਰਟ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਵਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਰੀਨਾਰਾਇਣ (30) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਉਹ ਦੇਵਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਰੀਨਾਰਾਇਣ (30) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਰਫ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ। ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਰੀਨਾਰਾਇਣ (30) ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲੇ ਹਨ, ਅਤੇ

(30) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 26 ਪਟਨਾ. 437 ਤੇ ਪੀ. 441-ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1948 ਪਟਨਾ. 320 'ਤੇ ਪੀ. 321.

638

ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ

(1967) 1

ਜਗਦੀਸ਼ ਮਾਹਟਨ ਬਨਾਮ ਸੁੰਦਰ ਮਾਹਟਨ (31) ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਇੱਕੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੀਓਨਰਾਇਣ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਚੰਦ (1) ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ 1 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਪੰਨਾ 170 'ਤੇ ਯਾਨਾਦਮਾ ਬਨਾਮ ਵੈਂਕਟੇਸ਼ਵਰਲੂ (22) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ:-

'ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਝਗੜਾ ਇੱਕ ਸਾਲਸ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਾਲਸ ਦੇ ਉਸ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਵਾਰਡ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਭਵਿੱਖੀ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ

ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਅਵਾਰਡ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਭਵਿੱਖੀ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(2) (v), ਵਿਚ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।'

ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਇੱਕ ਆਮ ਵਿਕਰੀ-ਡੀਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਰੀ-ਡੀਡ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

(31) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 27 ਪਟਨਾ. 86ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1949 ਪਟਨਾ. 393.

639

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ, ਮਹਾਜਨ, ਜੇ.

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਮ ਅਤੇ ਬੰਧਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 1940 ਦੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਵਾਰਡ 100 ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਵੱਧ ਦੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਚਾਰਜ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੈਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਦੇ ਅਤਿ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਤਰਕ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਨੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੈਂ ਇੰਦੂਸਰਤੀ, ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਰਾਓ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਂਦਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਕੇਸ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਆਧਾਰ

'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵਾਧੂ ਕਾਰਨ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅਵਾਰਡ ਅੰਤਿਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਬਾਈਡਿੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੈਂ 1940 ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਵਾਰਡ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਭੰਡਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਸ਼ੀਨਾਥਸਾ ਜਮੇਸਾ ਕਾਹਦੀ ਬਨਾਮ ਨਰਸਿੰਘਸਾ ਭਾਸਕਰਾਸਾ ਕਹਦੀ 17), ਪੰਨਾ 1083 'ਤੇ। ਪਰ 1940 ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਿਤੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ। ਅਵਾਰਡ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਾਸ਼ੀਨਾਥਸਾ ਜਮੇਸਾ ਕਾਹਦੀ ਬਨਾਮ ਨਰਸਿੰਘਾ ਹਸਕਾਰਸਾ ਕਾਹਦੀ (17) ਦੁਆਰਾ ਕਲਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਰਾਏ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਰਾਏ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਵਿਚਾਰ ਕਿ 1940 ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ

640

ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ

(1967) 1

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਉਸ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੇਸ ਹੁਣ ਮਾਣਯੋਗ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੀ.ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

#ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਦੁਆਰਾ: ਅਮਨਦੀਪ ਸੂਦ